

การเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนสามรุ่น:

การวิเคราะห์จากภาพยนตร์ หลานม่า

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ^{1,*}

นภัสสร เทียมสกุลวนิช²

พิชญ์สินี ธรรมสุนทร³

(วันที่รับ: 13 ก.ย. 2568; วันที่แก้ไขเสร็จ: 7 ม.ค. 2569; วันที่ตอบรับ: 8 ม.ค. 2569)

บทคัดย่อ

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในแง่บทบาทสังคมและครอบครัว แต่การศึกษาที่ใช้ ภาพยนตร์ร่วมสมัย เป็นฐานวิเคราะห์ยังมีอยู่อย่างจำกัด งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนทั้งสามรุ่น ผ่านภาพยนตร์เรื่อง หลานม่า (พ.ศ. 2567) โดยมุ่งวิเคราะห์ตัวละครหญิงหลัก ได้แก่ อาม่า อาซิว และอามู่ งานวิจัยอาศัยระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และแนวคิดการกลืนกลาย (Assimilation) เป็นกรอบอธิบาย ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้โครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมีพัฒนาการด้านบทบาทแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามรุ่น: อาม่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงดั้งเดิมที่ถูกจำกัดบทบาทอยู่ในครอบครัว และถูกกีดกันสิทธิด้านมรดก อาซิวสะท้อนช่วงรอยต่อที่ผู้หญิงเริ่มออกทำงานและเข้าถึงการศึกษ แต่ยังคงเผชิญกับค่านิยมชายเป็นใหญ่ ขณะที่อามู่แสดงถึงผู้หญิงรุ่นใหม่ที่มีอิสระด้านอาชีพ การศึกษา และสิทธิทางมรดก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ครอบครัว ภาษาและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษา และแนวคิดสมัยใหม่ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าภาพยนตร์มิได้เพียงถ่ายทอดเรื่องราวเชิงบันเทิง แต่ยังสะท้อนพลวัตทางสังคมและกระบวนการกลืนกลายของชุมชนไทยเชื้อสายจีนในบริบทปัจจุบัน อันเป็นการขยายองค์ความรู้ด้านการศึกษาเพศและวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของไทย

คำสำคัญ: บทบาทผู้หญิง; ครอบครัวไทยเชื้อสายจีน; ภาพยนตร์ หลานม่า

^{1,*} รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

อีเมล: chatuwit.k@ku.th

² นักวิชาการอิสระ

อีเมล: naphatsorn.tha@ku.th

³ นักวิชาการอิสระ

อีเมล: pichsinee.th@ku.th

The Transformation of Women's Roles in Three Generations of Thai-Chinese Families: A Textual Analysis of the Film *Lahn Mah*

Chatuwit Keawsuwan^{4,*}

Naphatsorn Thiamsakulvanich⁵

Pichsinee Thamsunthorn⁶

(Received: September 13, 2025; Revised: January 7, 2026; Accepted: January 8, 2026)

Abstract

Although numerous studies have explored the roles of Thai-Chinese women in social and family contexts, research employing contemporary film as an analytical lens remains limited. This study aims to examine the transformation of women's roles across three generations of Thai-Chinese families through the film *Lahn Mah* (2024), focusing on the female characters Ama, A-Siew, and A-Mui. A qualitative methodology was adopted, employing textual analysis and the theoretical framework of assimilation. The findings reveal that under the patriarchal social structure, women's roles evolved distinctly across generations: Ama represents the traditional generation confined to domesticity and excluded from inheritance; A-Siew embodies the transitional stage in which women began accessing education and employment yet remained constrained by patriarchal values; and A-Mui illustrates the modern generation characterized by professional independence, access to inheritance, and greater life autonomy. These transformations are shaped by five key factors: family, language and culture, economy and politics, education, and modern ideologies. The study highlights that film serves not only as entertainment but also as a medium reflecting social dynamic and the assimilation processes of the Thai-Chinese community in contemporary society. This contributes to a deeper understanding of gender and cultural studies in Thailand's multicultural context.

Keywords: Women's roles; Thai-Chinese families; *Lahn Mah* film

^{4,*} Associate Professor Dr., Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University
(Corresponding author) E-mail: chatuwit.k@ku.th

⁵ Independent scholar
E-mail: naphatsorn.tha@ku.th

⁶ Independent scholar
E-mail: pichsinee.th@ku.th

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 บทบาทของผู้หญิงได้ก้าวข้ามข้อจำกัดเดิม ๆ ที่เคยถูกจำกัดให้อยู่เพียงในครัวเรือน ผู้หญิงจำนวนมากเข้ามามีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา การทำงาน และการมีส่วนร่วมในสังคมและการเมือง (พรพิไล ถมั่งรักษัสัตว์, 2539; นงลักษณ์ สุทธิวิวัฒน์พันธ์, 2545) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนถึงพลวัตของโครงสร้างทางเพศที่แตกต่างไปจากอดีต ซึ่งผู้หญิงมักถูกจัดวางให้อยู่ในสถานะรองลงมาจากผู้ชาย (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545; Cheung, 1996) ภายใต้ระบบปิตาธิปไตย ผู้หญิงขาดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา และการกำหนดเส้นทางชีวิตของตนเอง (พลากร เจียมธีระนาถ, 2554)

ในบริบทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน สถานการณ์นี้ยิ่งซับซ้อนขึ้น เนื่องจากครอบครัวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากยังคงยึดถือค่านิยมจีนดั้งเดิม เช่น การให้ความสำคัญกับบุตรชายมากกว่าบุตรสาว การคงไว้ซึ่งพิธีกรรมบรรพบุรุษ และการรักษาภาษาถิ่นจีนในครัวเรือน (ธานี ปิยสุข, 2545; สุภาภรณ์ อัมมมงคล, 2551) งานวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงบางประการ เช่น การเริ่มมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (บุญยง ชื่นสุวิมล, 2543) การเข้าถึงการศึกษาและอาชีพนอกบ้าน (กิตติยา วิทยาประพัฒน์, 2555) และการเผชิญหน้ากับแนวคิดความเสมอภาคทางเพศในสังคมร่วมสมัย (อัญธิษฐา อักษรศรี และ วันชัย แสงสุวรรณ, 2563) อย่างไรก็ตาม แม้งานเหล่านี้จะแสดงพัฒนาการของบทบาทผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน แต่ส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากมิติทางประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และกรณีศึกษาชีวิตจริง

ประเด็นที่ยังขาดหายไปคือ งานที่ใช้ **สื่อร่วมสมัย โดยเฉพาะภาพยนตร์** ในการสะท้อนและวิเคราะห์บทบาทสตรี ทั้งนี้ภาพยนตร์เป็น “ตัวบททางวัฒนธรรม” ที่สามารถสะท้อนค่านิยม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างทรงพลัง (Allen, 2017) ภาพยนตร์ไม่เพียงบอกเล่าเรื่องราว แต่ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ในการเจรจาอัตลักษณ์และบทบาททางเพศ ซึ่งเป็นมิติที่งานศึกษาก่อนหน้านี้ยังมิได้ให้ความสำคัญ

ในบริบทนี้ *หลานม่า* (2567) จึงเป็นกรณีศึกษาที่โดดเด่นและทรงพลัง ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่เข้ารอบ 15 เรื่องสุดท้ายของรางวัลออสการ์ครั้งที่ 97 สาขาภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศยอดเยี่ยม (ไยรัก ชุตติอังกูร, 2567) ถ่ายทอดเรื่องราวของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนสามรุ่น ผ่านตัวละครผู้หญิงสามช่วงวัย—อาม่า อาซิว และอามู่—ซึ่งแต่ละรุ่นสะท้อนทั้งความต่อเนื่องและการเปลี่ยนผ่านของค่านิยมทางเพศและวัฒนธรรม การที่ภาพยนตร์เรื่องเดียวสามารถบรรจุพลวัตข้ามรุ่นเช่นนี้ ถือเป็น **“พื้นที่วิเคราะห์” ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ** และช่วยให้เข้าใจบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในเชิงเปรียบเทียบระหว่างอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มอนาคตได้อย่างชัดเจน

ข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตและบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยร่วมสมัย ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและช่วงรุ่น (generation) ของสมาชิกในครอบครัว แม้ว่าสังคมไทยปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคทางเพศมากขึ้น แต่ในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนยังคงปรากฏร่องรอยของค่านิยมและขนบธรรมเนียมจีนดั้งเดิมที่

ให้ความสำคัญกับบทบาทของเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะในมิติของความสัมพันธ์ทางสายตระกูล หน้าที่การดูแลครอบครัว และสิทธิในทรัพย์สินหรือการตัดสินใจภายในครอบครัว

ประเด็นดังกล่าวชี้ให้เห็นความตึงเครียดระหว่างค่านิยมดั้งเดิมของสังคมจีนกับแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไทยร่วมสมัย ซึ่งได้รับการรับรองในเชิงกฎหมายและนโยบายสาธารณะ เช่น หลักการคุ้มครองสิทธิความเสมอภาคของชายและหญิงตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการอธิบายโครงสร้างครอบครัวหรือบทบาททางวัฒนธรรมในภาพรวม ขณะที่การวิเคราะห์เชิงกระบวนการว่าบทบาทของผู้หญิงถูกสร้าง ต่อรอง หรือเปลี่ยนแปลงอย่างไรภายใต้บริบทความขัดแย้งระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับบริบทสังคมสมัยใหม่ยังมีอยู่อย่างจำกัด

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งตั้งคำถามว่า บทบาทและสถานะของผู้หญิงในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนถูกนำเสนอและตีความอย่างไรภายใต้บริบทของสังคมไทยปัจจุบัน และกระบวนการดังกล่าวสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมจีนดั้งเดิมกับแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในสังคมร่วมสมัยในลักษณะใด โดยการศึกษาจะอาศัยกรอบแนวคิดด้าน ระบุกรอบแนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้ เช่น วัฒนธรรม ครอบครัว เพศสภาพ หรือสัญวิทยา เพื่ออธิบายกลไกการสร้างความหมายและการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งวิเคราะห์ **การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนสามรุ่น** ผ่านภาพยนตร์ *หลานม่า* โดยใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และการกลืนกลาย (Assimilation) เพื่อตอบคำถามสำคัญว่า “บทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมีพัฒนาการและการเปลี่ยนผ่านอย่างไรในแต่ละรุ่น และภาพยนตร์สะท้อนพลวัตทางวัฒนธรรมและสังคมในประเด็นนี้อย่างไร” จุดขายของงานนี้อยู่ที่การนำ **ภาพยนตร์ร่วมสมัยที่ได้รับ การยอมรับระดับนานาชาติ** มาเป็นเครื่องมือในการศึกษาบทบาทสตรีในชุมชนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งไม่เพียงสะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคม แต่ยังช่วยเปิดพื้นที่การถกเถียงใหม่ ๆ ให้กับการศึกษาเพศ วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในบริบทพหุวัฒนธรรมของไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนทั้งสามรุ่น ผ่านภาพยนตร์ *หลานม่า*
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ ครอบครัว ภาษาและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษา และสังคมกับแนวคิดสมัยใหม่
3. เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวในมุมมองของแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และการกลืนกลาย (Assimilation)

ทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาความแตกต่างของภาพชีวิตของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนทั้ง 3 รุ่น ได้แก่ อาม่าเหม้งจู อาชีว และอามุย ผู้วิจัยพบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ 2 แนวคิดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis)

การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ในภาษา สัญลักษณ์ และภาพที่ปรากฏในสื่อ โดยมองว่าตัวบทมิได้เป็นเพียงการถ่ายทอดเรื่องราว หากแต่สะท้อนโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลัง (Allen, 2017) แนวทางดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักวิจัยทำความเข้าใจว่ามนุษย์สร้างและตีความความหมายผ่านกระบวนการสื่อสารอย่างไร

โดยทั่วไป การวิเคราะห์ตัวบทอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพจากสื่อหลากหลายประเภท เช่น วรรณกรรม ภาพยนตร์ หรือสื่อออนไลน์ และให้ความสำคัญกับทั้งตัวบทหลัก (main text) ซึ่งเป็นสื่อที่อยู่ในความสนใจโดยตรง และตัวบทรอง (secondary text) ที่ช่วยสนับสนุนการตีความ อาทิ มุมมองของผู้สร้างและการตอบรับของผู้ชม (ภาพเพรง เลี้ยงสุข, 2564)

งานวิจัยด้านภาพยนตร์และวัฒนธรรมจำนวนมากใช้การวิเคราะห์ตัวบทในการอธิบายประเด็นทางสังคม เช่น การสร้างภาพแทนของเพศและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าภาพยนตร์เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนและต่อรองความหมายเกี่ยวกับบทบาททางเพศ ชนชั้น และชาติพันธุ์ (Kaplan, 1983; Mulvey, 2009) สำหรับงานวิจัยนี้ การใช้การวิเคราะห์ตัวบทช่วยให้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของบทบาทผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ทั้งในระดับเนื้อหาภาพยนตร์ บริบทการสร้างสรรค และการตีความของผู้ชมในสังคมไทยร่วมสมัย

2. แนวคิดเรื่องการกลืนกลาย (Assimilation)

สำนักงานราชบัณฑิตยสภาได้นิยามความหมายของ “การกลืนกลาย (assimilation)” ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ย้ายถิ่นหรือชนกลุ่มน้อยรับและผสมกลมกลืนไปกับความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมของเจ้าของถิ่นหรือชนกลุ่มใหญ่ในสังคมนั้น

การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน ผ่านแนวคิดการกลืนกลาย

2.1 ปัจจัยทางครอบครัว

ครอบครัวถือเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดค่านิยมและบทบาททางเพศ โดยเฉพาะในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงยึดถือค่านิยมจีนดั้งเดิมอย่างเข้มงวด เช่น การให้ความสำคัญกับความกตัญญูและการจำกัดบทบาทของผู้หญิงให้อยู่ในฐานะแม่บ้าน (สุภาภรณ์ อัมมมงคล, 2551) อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นสมัยใหม่ บทบาทของผู้หญิงในครอบครัวเริ่มขยายออกไปสู่กิจกรรมนอกบ้านมากขึ้น (กิตติยา วิทยาประพัฒน์, 2555) ถึงกระนั้น งานวิจัยก็ยังชี้ว่าหลายครอบครัวคงไว้ซึ่งแนวคิดชายเป็นใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับบุตรชายมากกว่าบุตรสาว (Potikit & Chien, 2022) สิ่งนี้สะท้อนถึงความต่อเนื่องระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน และเป็นประเด็นที่ยังต้องการการศึกษาผ่านสื่อร่วมสมัยเพื่อให้เห็นพลวัตดังกล่าวชัดเจนขึ้น

1.2 ปัจจัยทางภาษาและวัฒนธรรม

การรักษาภาษาและวัฒนธรรมจีนถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงอัตลักษณ์ในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน โดยพบว่ารุ่นผู้เฒ่ามักยึดถือภาษาจีนและพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด ขณะที่รุ่นหลานมีแนวโน้มลดบทบาทลงและตีความอัตลักษณ์จีนผ่านกรอบทางวิชาการหรือวิถีชีวิตแบบไทย (สุภาภรณ์ อัมมมงคล, 2551) พิธีกรรม เช่น แข่งเม้ง พิธีแต่งงาน หรือพิธีศพ แม้ยังปรากฏอยู่ แต่กลับปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ใกล้เคียงวัฒนธรรมไทยมากขึ้น (บุญยง ชื่นสุวิมล, 2543) งานวิจัยที่ผ่านมาแม้จะสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ แต่ยังไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจนว่าค่านิยมและวัฒนธรรมดังกล่าวถูก “นำเสนอและต่อรอง” อย่างไรในพื้นที่สื่อร่วมสมัย เช่น ภาพยนตร์

1.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมือง

การขยายตัวของเศรษฐกิจทุนนิยมและการมีบทบาทของชุมชนไทยเชื้อสายจีนในภาคธุรกิจ เป็นแรงผลักดันที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น ส่งผลให้พวกเธอมีอำนาจต่อรองในครอบครัวและในสังคมสูงขึ้น (บุญยง ชื่นสุวิมล, 2543; กิตติยา วิทยาประพัฒน์, 2555) อย่างไรก็ตาม งานวิชาการที่มีอยู่ยังเน้นไปที่มิติของเศรษฐกิจจริง มากกว่าการสะท้อนผ่านสื่อวัฒนธรรม ขณะที่ในความเป็นจริง ภาพยนตร์สามารถทำหน้าที่เป็น “พื้นที่แทนทางวัฒนธรรม” ที่ชี้ให้เห็นพลวัตอำนาจของผู้หญิงในสังคมไทยเชื้อสายจีนได้อย่างทรงพลัง

1.4 ปัจจัยทางการศึกษา

การศึกษาเป็นอีกมิติที่เปิดพื้นที่ใหม่ให้กับผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน โดยช่วยให้พวกเธอหลุดออกจากกรอบเดิมและเข้าสู่เส้นทางอาชีพที่หลากหลายขึ้น (กิตติยา วิทยาประพัฒน์, 2555) คนรุ่นหลังจึงมีโอกาสมากขึ้นในการกำหนดวิถีชีวิตด้วยตนเอง (สุภาภรณ์ อัมมมงคล, 2551) งานวิจัยที่ผ่านมาแม้จะบ่งชี้ถึงความสำคัญของการศึกษา แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ในเชิงลึกว่าการเข้าถึงการศึกษานี้ถูกสื่อสารหรือสะท้อนในสื่อบันเทิงและภาพยนตร์ร่วมสมัยอย่างไร ซึ่งเป็นช่องว่างที่งานนี้ต้องการอธิบายเพิ่มเติม

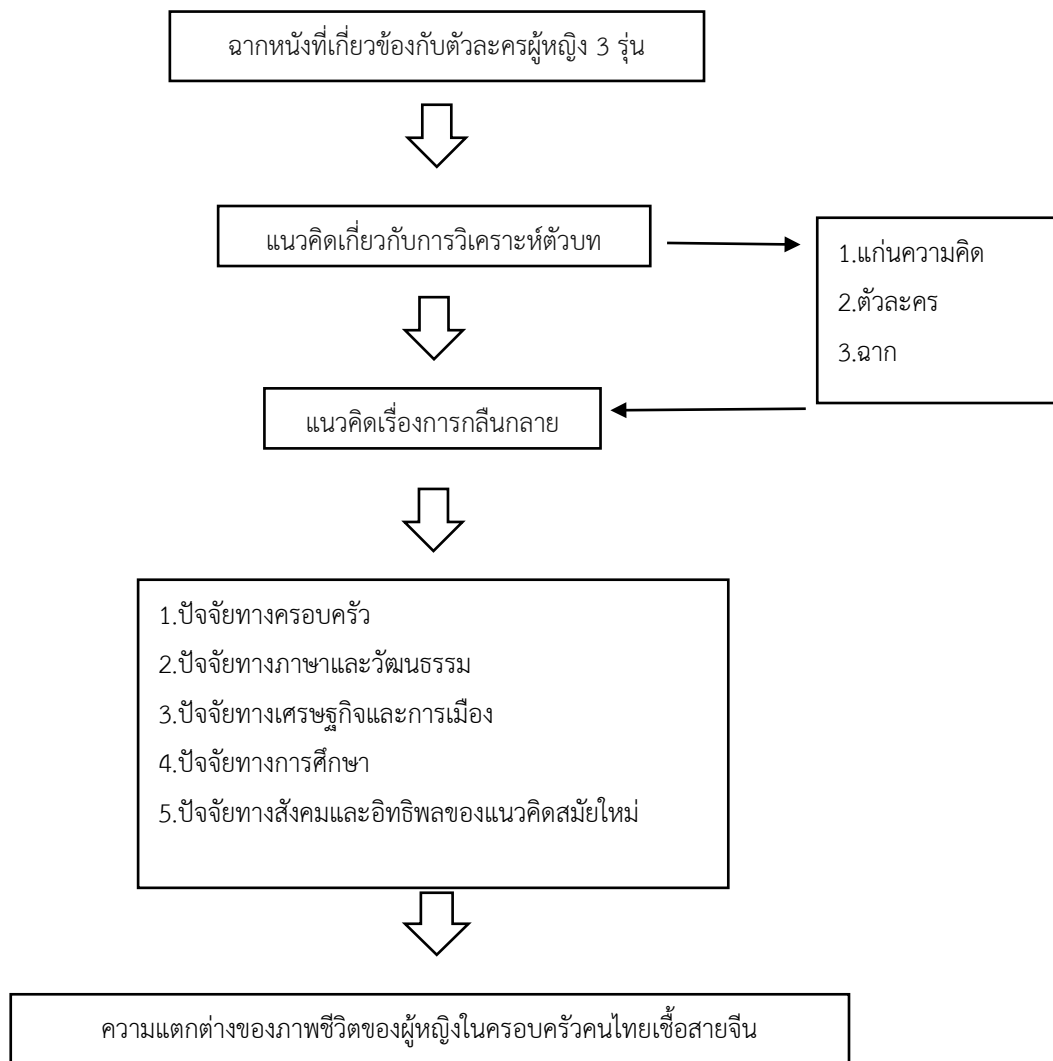
1.5 ปัจจัยทางสังคมและอิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่

แนวคิดสตรีนิยมและความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไทยสมัยใหม่เป็นแรงผลักดันที่ทำให้ผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมีโอกาสพัฒนาตนเองและเลือกวิถีชีวิตได้อย่างอิสระมากขึ้น (กิตติยา วิทยาประพัฒน์, 2555) อีกทั้งงานของ (Potikit & Chien, 2022) ยังพบว่าการเลือกคู่ครองของผู้หญิงมีความเปลี่ยนแปลงจากการแต่งงานตามครอบครัวกำหนด ไปสู่การเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ปัจจัยนี้สะท้อนถึงการเปิดรับแนวคิดสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับค่านิยมดั้งเดิมบางประการ แต่ยังไม่มียงานใดวิเคราะห์ว่าความคิดสมัยใหม่ดังกล่าวถูก “แสดงออก” หรือ “ต่อรอง” ผ่านตัวบทภาพยนตร์อย่างไร

จากการทบทวนปัจจัยทั้งห้า พบว่างานวิจัยจำนวนมากได้อธิบายบทบาทผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนผ่านมิติครอบครัว ภาษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา และแนวคิดสมัยใหม่ แต่การศึกษาเหล่านี้มักอ้างอิงจาก

ข้อมูลเชิงสังคมหรือประวัติศาสตร์ และยัง ขาดการวิเคราะห์เชิงสื่อ (media/textual analysis) ที่ใช้ภาพยนตร์ร่วมสมัยเป็นฐานการศึกษา ทั้งที่ภาพยนตร์เป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่สะท้อนและต่อรองความหมายได้อย่างชัดเจน งานวิจัยนี้จึงเข้ามาเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยใช้กรอบ การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และแนวคิดการกลืนกลาย (Assimilation) เพื่อตีความการเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีไทยเชื้อสายจีนในสามรุ่นผ่านภาพยนตร์ หลานม่า อันเป็นการเชื่อมโยงปัจจัยทั้ง 5 เข้ากับ conceptual framework ของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประเภทการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีไทยเชื้อสายจีนสามรุ่น ผ่านภาพยนตร์เรื่อง

หลานม่า (พ.ศ. 2567) โดยเน้นการตีความเชิงลึก (Interpretive Approach) และอธิบายปรากฏการณ์ในบริบทสังคมและวัฒนธรรม

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

แหล่งข้อมูลหลัก (Primary Data) ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง *หลานม่า* ซึ่งออกฉายในประเทศไทยเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2567 และเผยแพร่บนแพลตฟอร์ม Netflix ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2567 ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ บทสนทนา (Dialogue) และฉาก (Scenes) ที่สะท้อนบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนสามรุ่น

นอกจากนี้ยังใช้แหล่งข้อมูลรอง (Secondary Data) ได้แก่ งานวิจัย หนังสือ บทความวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน แนวคิดการกลืนกลาย (Assimilation) และสิทธิสตรีเพื่อประกอบการตีความและเปรียบเทียบกับเนื้อหาภาพยนตร์

หน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) หน่วยวิเคราะห์ของการวิจัย ได้แก่ ตัวละครหญิงหลักสามรุ่นในภาพยนตร์ *หลานม่า* ได้แก่ 1. อาม่าเหม้งจู (ตัวแทนผู้หญิงรุ่นแรก) 2. อาชีวะ (ตัวแทนผู้หญิงรุ่นรอยต่อ) 3. อามู่ (ตัวแทนผู้หญิงรุ่นใหม่)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาและวิเคราะห์บทภาพยนตร์ โดยมุ่งเน้นไปที่ฉากและบทสนทนาที่สะท้อนประเด็นความไม่เท่าเทียมทางเพศและการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิง
2. พิจารณาพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครหญิงทั้งสามรุ่น โดยเปรียบเทียบในมิติของครอบครัว ภาษาและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษา และอิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่
3. ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ในการตีความเนื้อหา โดยเชื่อมโยงทั้ง **ตัวบทหลัก** (บทภาพยนตร์และฉาก) และ **ตัวบทรอง** (ผู้สร้างและผู้ชม)
4. ใช้แนวคิดการกลืนกลาย (Assimilation) ในการอธิบายพลวัตการปรับตัวของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนแต่ละรุ่นในสังคมไทย
5. เปรียบเทียบข้อมูลจากภาพยนตร์กับงานวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในการตีความ

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้จำกัดอยู่ที่ภาพยนตร์เรื่อง *หลานม่า* (2567) เพียงเรื่องเดียว เนื่องจากเป็นภาพยนตร์ร่วมสมัยที่สะท้อนชีวิตครอบครัวไทยเชื้อสายจีนสามรุ่นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเปลี่ยนแปลงของบทบาทผู้หญิง

ความน่าเชื่อถือของการวิจัย

เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการ triangulation ได้แก่ การใช้แหล่งข้อมูลหลากหลาย (ภาพยนตร์ บทความ งานวิจัย) และการตรวจสอบความสอดคล้องของการตีความกับกรอบทฤษฎี (Textual Analysis และ Assimilation) นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบซ้ำ (Peer Review) โดยคณาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเพื่อยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยจากการใช้แนวเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวบท

ผู้วิจัยเริ่มจากการวิเคราะห์ภาพชีวิตของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนทั้ง 3 รุ่น ได้แก่ อาม่า เหม้งจู อาชีวะ และอามู่ ด้วยแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท และเน้นพิจารณาจากองค์ประกอบของเรื่องเล่าตามแนวทางการวิเคราะห์ภาพยนตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นความคิด ตัวละคร ขั้วขัดแย้ง ฉาก สัญลักษณ์พิเศษ และมุมมองการเล่าเรื่อง ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างของภาพชีวิตของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ แก่นความคิด ตัวละคร และฉาก ซึ่งประเด็นเรื่องตัวละครและฉากผู้วิจัยวิเคราะห์ประกอบกับแนวคิดเรื่องการกลืนกลาย จึงนำเสนอไว้ในผลการวิเคราะห์ส่วนที่ 2

1. แก่นความคิด

ภาพยนตร์ *หลานม่า* สามารถจัดอยู่ในกลุ่มภาพยนตร์ที่สะท้อน **ความซับซ้อนของความสัมพันธ์มนุษย์** โดยเฉพาะเรื่องราวที่ผสมผสานทั้งสุขและทุกข์ในสายสัมพันธ์ครอบครัว เนื้อหามุ่งนำเสนอความกตัญญูและความสัมพันธ์หลายชั้นในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีสมาชิกต่างวัยและต่างมุมมองเข้ามาเกี่ยวข้อง

แนวคิดหลักของภาพยนตร์เกิดจากแรงบันดาลใจของ **ทศพล ทิพย์ทินกร** ผู้เขียนบทจาก GDH ที่ต้องการเล่าเรื่องราวการกลับไปดูแลอาม่าที่ล้มป่วย ขณะที่ **พัฒน์ บุญนิธิพัฒน์** ผู้กำกับ ได้พัฒนาบทให้มีทั้งความเศร้าและรอยยิ้ม เพื่อสร้างอารมณ์ที่หลากหลายแก่ผู้ชม ดังกรณีที่ผู้สร้างอธิบายว่า ความเศร้าเป็นความรู้สึกแรก que ผู้ชมเข้าถึงง่าย แต่เมื่อย้อนคิด จะพบว่าเนื้อหายังแฝงความสุขและบทเรียนชีวิต (Orawan Marketeer, 2567)

ผู้สร้างยังสะท้อนว่า *หลานม่า* เกิดขึ้นในช่วง **การเปลี่ยนผ่านจากครอบครัวใหญ่สู่ครอบครัวเดี่ยว** ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ร่วมของผู้คนในสังคมปัจจุบัน ภาพยนตร์จึงทำหน้าที่พาผู้ชมย้อนกลับไปสู่บรรยากาศของครอบครัวใหญ่ที่มีหลายเจเนอเรชันอยู่ร่วมกันในเหตุการณ์เดียวกัน และค่อย ๆ กลายเป็นความทรงจำที่กำลังเลือนหายไป นอกจากนี้ ทีมงาน GDH (2568) ยังย้ำว่า สิ่งที่ต้องการสื่อคือ “**มนุษย์ไม่มีใครถูกหรือผิดอย่างสิ้นเชิง ไม่มีตัวร้ายหรือตัวดีที่ได้เด็ดขาด ทุกคนต่างเติบโตและถูกเลี้ยงดูมาไม่เหมือนกัน**” ภาพยนตร์จึงพยายาม

เล่าหลายแง่มุมของตัวละคร เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ชมตีความและประกอบสร้างความเข้าใจในตัวละครด้วยมุมมองของตนเอง

จากที่กล่าวข้างต้น นอกจากจะนำเสนอประเด็นเรื่องความกตัญญูความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ยังมีการนำเสนอภาพชีวิตของแต่ละตัวละครให้เราได้ติดตาม

2. ตัวละคร

การวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในภาพยนตร์เรื่องนี้ดำเนินการผ่านการพิจารณาตัวละครผู้หญิงสามรุ่น ได้แก่ อาม่าเหม้งจู อาชีวะ และอามู่ ซึ่งมีได้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวละครในเชิงเนื้อเรื่อง หากแต่เป็น “ตัวแทนเชิงสัญลักษณ์” (symbolic representation) ของบทบาทสตรีในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์และบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน การนำเสนอตัวละครทั้งสามจึงสะท้อนพลวัตของบทบาททางเพศ การต่อรองอำนาจ และกระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนอย่างเป็นระบบ

อาม่าเหม้งจู – ตัวแทนของค่านิยมจีนดั้งเดิมและระบบปิตาธิปไตย อาม่าเหม้งจูถูกนำเสนอในฐานะผู้หญิงรุ่นเก่าที่เติบโตและดำรงชีวิตภายใต้กรอบค่านิยมจีนดั้งเดิมอย่างเข้มข้น ทั้งในด้านภาษา ขนบธรรมเนียม และโครงสร้างอำนาจภายในครอบครัว บทบาทของอาม่าสะท้อนภาพของผู้หญิงที่แม้จะเป็นศูนย์กลางของการดูแลครอบครัว แต่กลับขาดอำนาจในการตัดสินใจและการเข้าถึงทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าผู้หญิงภายใต้ระบบปิตาธิปไตยมักถูกจัดวางให้อยู่ในสถานะรอง แม้จะเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว และแบกรับความรับผิดชอบทางอารมณ์ในการประคับประคองความสัมพันธ์ภายในบ้าน

อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์มิได้หยุดอยู่ที่การนำเสนออาม่าในฐานะ “เหยื่อของค่านิยม” เท่านั้น หากยังสะท้อนกระบวนการทบทวนตนเองและการต่อรองทางอารมณ์ในบ้านปลายชีวิต โดยเฉพาะความพยายามขัดเซกความผิดพลาดในการเลี้ยงดูลูกในอดีตและการเปิดใจยอมรับหลานชาย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้ค่านิยมดั้งเดิมจะยังคงมีอิทธิพล แต่ก็สามารถถูกเจรจาและปรับเปลี่ยนได้ภายใต้เงื่อนไขทางความสัมพันธ์ในครอบครัว

อาชีวะ – ผู้หญิงรุ่นรอยต่อกับภาระบทบาทซ้อนทับ อาชีวะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนรุ่นรอยต่อ ซึ่งต้องแบกรับบทบาททั้งในฐานะลูกสาวที่กตัญญู แม่เลี้ยงเดี่ยว และแรงงานทางเศรษฐกิจของครอบครัว ตัวละครนี้สะท้อนแนวคิดเรื่อง “บทบาทซ้อนทับของผู้หญิง” (double burden) ที่พบในงานศึกษาด้านเพศสภาพ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงออกสู่สาธารณะ มิได้หมายความว่าภาระในครัวเรือนจะลดลง

การตัดสินใจของอาชีวะในการเสียสละโอกาสทางการศึกษาเพื่อทำงานช่วยครอบครัว แสดงให้เห็น การยอมรับและการต่อรองกับค่านิยมจีนดั้งเดิมในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ แม้จะไม่เคร่งครัดในพิธีกรรมหรือ ภาษาเหมือนอาม่า แต่อาชีวะยังคงยึดถืออุดมคติของ “ลูกกตัญญู” ซึ่งสะท้อนกระบวนการกลืนกลายทาง วัฒนธรรมที่มีใช้การละทิ้งค่านิยมเดิม หากเป็นการปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

อามู่ – ผู้หญิงรุ่นใหม่กับเหตุผล กลยุทธ์ และการต่อรองผลประโยชน์ อามู่ถูกนำเสนอในฐานะ ผู้หญิงรุ่นใหม่ที่มีความคิดอิสระ มีทักษะทางสังคม และสามารถใช้เหตุผลเชิงกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบ ให้ตนเอง บทบาทของอามู่สะท้อนภาพของผู้หญิงที่เติบโตภายใต้บริบทสังคมสมัยใหม่ ซึ่งให้คุณค่ากับ ความสามารถส่วนบุคคลและการวางแผนชีวิตมากกว่าการยึดติดกับบทบาททางเพศแบบดั้งเดิม

อย่างไรก็ตาม การกระทำของอามู่ไม่ได้ถูกนำเสนอในลักษณะปัจเจกนิยมสุดโต่ง หากยังคงเชื่อมโยง กับความผูกพันทางครอบครัวและความห่วงใยต่อผู้สูงอายุ การผสมผสานระหว่างเหตุผล ผลประโยชน์ และ ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ดังกล่าว สะท้อนรูปแบบใหม่ของบทบาทผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน ที่มีได้ปฏิเสธค่านิยม ครอบครัวโดยสิ้นเชิง แต่เลือกต่อรองและจัดวางบทบาทของตนเองอย่างยืดหยุ่น

การวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงทั้งสามรุ่นชี้ให้เห็นว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้โครงสร้างตัวละครเป็นกลไก สำคัญในการสะท้อนพลวัตของบทบาทสตรีไทยเชื้อสายจีน ตั้งแต่การยึดมั่นในค่านิยมดั้งเดิม การแบกรับ บทบาทซ้อนทับ ไปจนถึงการต่อรองเชิงเหตุผลในบริบทสังคมสมัยใหม่ ตัวละครจึงทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ เชิงวิเคราะห์” ที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีเพศสภาพ การกลืนกลายทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างครอบครัวได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิเคราะห์โดยฉากใช้แนวคิดการวิเคราะห์ตัวบทประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับการกลืนกลาย

1. ปัจจัยทางครอบครัว

ฉากที่ 1

ฉากอาม่าไปที่บ้านของพี่ชายตัวเอง เพื่อที่จะไปขอให้เงินหนึ่งล้านบาทมาซื้อฮวงซุ้ยให้ตัวเอง แต่ พี่ชายก็ไม่ได้ให้ มีประโยคหนึ่งที่อาม่าพูดกับพี่ชายตัวเองว่า “แต่อ้าวก็เป็นคนเซ่ดขี่เซ่ดเยี่ยวให้พวกอื่นะ ก็แล้ว ทำไม อ้าวไม่เคยทำอะไรเลยอะ ตั้งแต่อ้าวเด็ก ๆ เตี้ยกับม้านะ หอะไรได้มา ก็ให้แต่เฮียคนเดียว แล้วคนที่ดูแล อย่างอ้วนเนี่ย ทำไมไม่ได้อะไรบ้างอะ”

ฉากที่ 2

ฉากที่อาม่าบอกกับอาชีวะอย่าไปกินที่มันหมดอายุเยอะ เดี่ยวจะเป็นมะเร็งแบบตัวเอง เพราะมะเร็ง มันเป็นกรรมพันธุ์ อาชีวะจึงตอบไปว่า “อ้าวรู้ ลูกชายได้สมบัติ ลูกสาวได้มะเร็ง”

ฉากที่ 3

ฉากที่อำมย์ได้รับมรดกจากอากงที่อำมย์เป็นคนดูแลตอนป่วยจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

ผลการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ *หลานม่า* ใช้ “ครอบครัว” เป็นพื้นที่หลักในการสะท้อนพลวัตของอำนาจ ความสัมพันธ์ และการจัดวางบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในแต่ละช่วงรุ่น ตัวบทมิได้นำเสนอครอบครัวในฐานะพื้นที่แห่งความอบอุ่นเพียงด้านเดียว หากแต่เป็นโครงสร้างที่จัดสรรสิทธิ หน้าที่ และคุณค่าให้แก่สมาชิกอย่างไม่เท่าเทียม โดยเฉพาะในมิติของเพศและสายตระกูล ครอบครัวจึงกลายเป็นพื้นที่ที่ค่านิยมจีนดั้งเดิมและบริบทสังคมไทยร่วมสมัยเข้ามาทับซ้อน ต่อรอง และปะทะกันอย่างต่อเนื่องผ่านประสบการณ์ของผู้หญิงสามรุ่น

ฉากการเผชิญหน้าระหว่างอาม่ากับพี่ชายเผยให้เห็นความตึงเครียดเชิงโครงสร้างของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนอย่างชัดเจน คำกล่าวของอาม่าที่สะท้อนการแบกรับภาระดูแลพ่อแม่ตั้งแต่วัยเด็ก มิได้ทำหน้าที่เพียงบอกเล่าความคับข้องใจส่วนบุคคล หากแต่เปิดโปงตรรกะของครอบครัวแบบปิตาธิปไตยที่ให้คุณค่ากับเพศชายในฐานะผู้สืบสายตระกูล มากกว่าผู้หญิงซึ่งทำหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ในเชิงการวิเคราะห์ตัวบท ความย้อนแย้งสำคัญคือ ภาระการดูแลของอาม่าถูกทำให้ “มองเห็นได้” ในเชิงศีลธรรม แต่กลับไม่ถูกแปลงเป็นอำนาจหรือสิทธิในเชิงทรัพยากร ตัวบทจึงสะท้อนสถานะที่ผู้หญิงถูกทำให้จำเป็นต่อครอบครัว ขณะเดียวกันกลับถูกกีดกันจากการเป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในการตัดสินใจ การจัดวางบทบาทเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ครอบครัวจะดำรงอยู่ในบริบทสังคมไทย แต่โครงสร้างอำนาจภายในยังคงยึดโยงกับระบบคุณค่าจีนดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น

ในกรณีของอาซิว ซึ่งเป็นผู้หญิงรุ่นรอยต่อ ตัวบทสะท้อนการเปลี่ยนผ่านเชิงความคิดผ่านบทสนทนาเกี่ยวกับอาหารหมดอายุและโรคมะเร็ง ประโยคเชิงประชดประชันที่ว่า “ลูกชายได้สมบัติ ลูกสาวได้มะเร็ง” มิได้เป็นเพียงถ้อยคำสะท้อนอารมณ์ หากแต่ทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงตัวบทในการเปิดโปงความไม่เป็นธรรมที่ถูกทำให้เป็นเรื่องปกติภายในครอบครัว ภาษาในฉากนี้จึงกลายเป็นพื้นที่ที่อาซิวใช้ต่อยอดกับโครงสร้างครอบครัวแบบดั้งเดิม เธอรับรู้ถึงความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมทางเพศ แต่ยังไม่สามารถหรือไม่เลือกที่จะเผชิญหน้ากับอำนาจโดยตรง ตัวบทจึงสะท้อนสถานะของผู้หญิงรุ่นกลางที่ต้องดำรงอยู่ระหว่างการรักษาบทบาทลูกกตัญญูและการตระหนักถึงคุณค่าของตนเองในฐานะปัจเจกบุคคล

สำหรับอำมย์ ผู้หญิงรุ่นใหม่ ฉากการได้รับมรดกจากอากงเปิดพื้นที่ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างภายในครอบครัว แรงงานดูแลของอำมย์มิได้ถูกมองเป็นเพียงหน้าที่ตามเพศหรือสายตระกูล หากแต่ถูกเชื่อมโยงกับการตอบแทนในรูปของทรัพย์สิน ตัวบทจึงสะท้อนรูปแบบใหม่ของการจัดสรรสิทธิภายในครอบครัว ซึ่งความใกล้ชิดเชิงอารมณ์และการดูแลในช่วงบั้นปลายชีวิตสามารถแปรเปลี่ยนเป็นการยอมรับเชิงโครงสร้างได้ อย่างไรก็ตาม การยอมรับดังกล่าวมิได้หมายถึงอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ อำมย์ยังต้องต่อยอดกับค่านิยมครอบครัวผ่านการแสดงบทบาทความกตัญญูและการรักษาความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ใน

บ้าน ตัวบทจึงแสดงให้เห็นการกลืนกลายในลักษณะของการผสมผสาน ที่ผู้หญิงรุ่นใหม่สามารถยับยั้งพื้นที่อำนาจของตนได้ แต่ยังไม่อาจหลุดพ้นจากโครงสร้างครอบครัวแบบเดิมอย่างสิ้นเชิง

เมื่อพิจารณาฉากทั้งสามร่วมกัน จะเห็นได้ว่าครอบครัวใน หลานม่า มิได้เป็นพื้นที่ที่การกลืนกลายดำเนินไปในทิศทางเดียว หากแต่เป็นพื้นที่ที่การปรับตัว การต่อรอง และการผสมผสานค่านิยมเกิดขึ้นแตกต่างกันตามช่วงรุ่นของผู้หญิง ตัวบทจึงชี้ให้เห็นว่าบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมิได้พัฒนาไปในลักษณะเส้นตรงจากการไร้อำนาจสู่ความเท่าเทียม หากแต่เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน แดกขั่น และไม่สม่ำเสมอ ซึ่งสะท้อนพลวัตของครอบครัวและความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมไทยร่วมสมัยได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. ปัจจัยทางภาษาและวัฒนธรรม

ฉากที่ 1

ฉากที่ครอบครัวอามาไปไหว้บรรพบุรุษที่ฮวงซุ้ย อามาพูดกับอาชีวว่า “แล้วเนีย มึงมาก็สิบปีแล้ว ตูตเปิดตูตไถ่ยังหันทิมหน้าอาเตี้ยอามาอยู่เลย”

ฉากที่ 2

ฉากที่อาชีวพาเอ็มไปไหว้บรรพบุรุษในวันเซ่งเม้ง และให้เอ็มช่วยโปรยดอกไม้บนฮวงซุ้ย

ฉากที่ 3

ฉากที่อามาพูดเป็นภาษาจีนแต่จู้กับอามุ่ย อามุ่ยเข้าใจและสามารถตอบกลับอามาเป็นภาษาจีนแต่จู้ได้

ผลการศึกษาพบว่า ภาษาและวัฒนธรรมในภาพยนตร์ หลานม่า มิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงฉากหลังของความเป็นไทยเชื้อสายจีน หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการจัดวางความสัมพันธ์ อำนาจ และอัตลักษณ์ของตัวละครหญิงสามรุ่น ตัวบทใช้ภาษา พิธีกรรม และการปฏิบัติทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ที่ตัวละครต่อรองกับค่านิยมดั้งเดิมและบริบทสังคมร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น

ฉากการไปไหว้บรรพบุรุษที่ฮวงซุ้ยของครอบครัวอามาเผยให้เห็นบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือกำกับระเบียบทางวัฒนธรรม คำพูดของอามาที่ตำหนิอาชีวว่า “ตูตเปิดตูตไถ่ยังหันทิมหน้าอาเตี้ยอามาอยู่เลย” มิได้เป็นเพียงถ้อยคำหยาบคายหรืออารมณ์โกรธ หากแต่ทำหน้าที่เป็นวาทกรรมที่ตอกย้ำบรรทัดฐานความถูกต้องของพิธีกรรมจีนดั้งเดิม ภาษาในฉากนี้ทำหน้าที่กำหนดว่าใคร “รู้ธรรมเนียม” และใคร “ปฏิบัติไม่ถูกต้อง” ส่งผลให้อามาถูกจัดวางในฐานะผู้มีอำนาจเชิงวัฒนธรรม แม้จะไม่ได้ครอบครองอำนาจทางเศรษฐกิจหรือการตัดสินใจในระดับโครงสร้างครอบครัวก็ตาม ตัวบทจึงแสดงให้เห็นว่าภาษาเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงรุ่นแรกสามารถรักษาอำนาจและสถานะของตนไว้ได้ท่ามกลางข้อจำกัดด้านอื่น

ในฉากที่อาชีวพาเอ็มไปไหว้บรรพบุรุษในวันเซ่งเม้ง และให้เอ็มช่วยโปรยดอกไม้บนฮวงซุ้ย ตัวบทสะท้อนการแปรเปลี่ยนบทบาทของภาษาและพิธีกรรมจากการ “บังคับรักษา” ไปสู่การ “ถ่ายทอด

เชิงอารมณ์” อาชีวนิได้ใช้ภาษาในลักษณะตำหนิหรือควบคุมเหมือนอาม่า หากแต่ใช้การปฏิบัติร่วมในพิธีกรรม เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงลูกชายกับรากเหง้าทางวัฒนธรรม ฉากนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงรุ่นรอยต่อมิได้ปฏิเสธ วัฒนธรรมจีนดั้งเดิม หากแต่เลือกปรับรูปแบบการส่งต่อจากการย้ายถิ่นฐานไปสู่การสร้าง ความหมายร่วม ภาษาและพิธีกรรมจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประคองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้อยู่ร่วมกับชีวิตสมัยใหม่ได้ โดยไม่ ก่อให้เกิดความตึงเครียดเชิงอำนาจแบบรุ่นก่อน

ฉากที่อาม่าพูดเป็นภาษาจีนแต่จื๋วกับอาม่วย และอาม่วยสามารถเข้าใจและตอบกลับได้อย่าง คล่องแคล่ว เปิดให้เห็นมิติของการกลืนกลายเชิงซับซ้อนในผู้หญิงรุ่นใหม่ ภาษาในฉากนี้มีได้เป็นเพียง สัญลักษณ์ของความเป็นจีน หากแต่เป็นเครื่องมือเชิงอารมณ์ที่ใช้สร้างความใกล้ชิดและความไว้วางใจระหว่าง รุ่น การที่อาม่วยเลือกใช้ภาษาจีนแต่จื๋วกับอาม่า สะท้อนการตัดสินใจเชิงอัตลักษณ์ที่ไม่ได้เกิดจากการบังคับ หากแต่เป็นการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะกับบริบทความสัมพันธ์ ตัวบทจึงแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงรุ่นใหม่มิได้กลืน กลายโดยการละทิ้งวัฒนธรรมเดิม หากแต่ผสมผสานภาษาและวัฒนธรรมเข้ากับชีวิตสมัยใหม่อย่างยืดหยุ่นและมี เป้าหมาย

เมื่อพิจารณาฉากทั้งสามร่วมกัน จะเห็นได้ว่าภาษาและวัฒนธรรมใน หลานม่า ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ ของการต่อรองอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ข้ามรุ่นอย่างชัดเจน อาม่าใช้อำนาจเชิงภาษาควบคุมความถูกต้อง ของขนบธรรมเนียม อาชีวนิใช้ภาษาและพิธีกรรมเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดอย่างประนีประนอม ขณะที่อาม่วย เลือกใช้ภาษาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์เพื่อรักษาความสัมพันธ์และต่อรองสถานะของตนเอง ตัวบทจึงชี้ให้เห็น ว่ากระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมิได้เป็นเส้นตรง หากแต่เป็นกระบวนการที่ แดกขงและมีลักษณะกำกวม ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นทั้งพื้นที่ของอำนาจ การต่อต้าน และ การผสมผสานในเวลาเดียวกัน

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมือง

ฉากที่ 1

ฉากที่อาชีวนิออกไปทำงานที่ซูเปอร์มาร์เก็ตเกิด

ฉากที่ 2

ฉากที่พูดถึงว่าอาม่วยลาออกจากพยาบาลเพื่อมาดูแลอาง

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองในภาพยนตร์ หลานม่า มิได้ถูกนำเสนออย่าง โดดเด่นในฐานะประเด็นหลัก หากแต่แฝงตัวอยู่ในชีวิตประจำวันและการตัดสินใจของตัวละครหญิงแต่ละรุ่น โดยเฉพาะในมิติของการทำงาน การพึ่งพาตนเอง และการจัดการทรัพยากรภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้าง ครอบครัและสังคม ตัวบทจึงสะท้อนให้เห็นว่าเศรษฐกิจและการเมืองมิได้เป็นบริบทภายนอก หากแต่เป็น ปัจจัยที่กำหนดขอบเขตของทางเลือกและบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนอย่างเียบัง

ฉากที่อาชีวะออกไปทำงานในซูเปอร์มาร์เก็ตสะท้อนภาพของผู้หญิงรุ่นรอยต่อที่ต้องพึ่งพารายได้จากแรงงานของตนเองเพื่อค้ำจุนครอบครัว บทบาทการทำงานของอาชีวะได้ถูกนำเสนอในฐานะความก้าวหน้าทางอาชีพ หากแต่เป็นความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับภาระการดูแลครอบครัว ตัวบทจึงชี้ให้เห็นว่าแม้ผู้หญิงรุ่นนี้จะสามารถเข้าถึงตลาดแรงงานในสังคมไทยร่วมสมัย แต่การมีรายได้ไม่ได้แปลว่าการหลุดพ้นจากบทบาททางเพศแบบดั้งเดิม อาชีวะยังคงต้องแบกรับภาระสองด้านพร้อมกัน คือการทำงานนอกบ้านและการรักษาหน้าที่ในครอบครัว ซึ่งสะท้อนลักษณะการกลืนกลายที่ไม่สมบูรณ์และไม่เท่าเทียมในเชิงโครงสร้าง

ในกรณีของอามู๋ การตัดสินใจลาออกจากงานพยาบาลเพื่อมาดูแลอาชังเผยให้เห็นความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ ความกตัญญู และการต่อรองสถานะภายในครอบครัว แม้การลาออกจะหมายถึงการถอยออกจากความมั่นคงทางอาชีพในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ แต่ตัวบทกลับมิได้เสนอการตัดสินใจนี้ในฐานะการเสียสละฝ่ายเดียว หากแต่เป็นกลยุทธ์เชิงปฏิบัติที่เปิดโอกาสให้อามู๋สร้างความใกล้ชิด ความไว้วางใจ และการยอมรับจากผู้ใหญ่ในบ้าน การจัดวางเช่นนี้สะท้อนว่าผู้หญิงรุ่นใหม่สามารถใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจและอารมณ์ควบคู่กันในการต่อรองตำแหน่งของตนเองภายในโครงสร้างครอบครัว

เมื่อพิจารณาร่วมกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองใน หลานม่า แสดงให้เห็นว่าการกลืนกลายของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมิได้เกิดขึ้นเพียงในระดับวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ หากแต่ผูกพันอย่างแนบแน่นกับโครงสร้างการทำงาน ระบบรายได้ และเงื่อนไขของรัฐสมัยใหม่ที่เปิดให้ผู้หญิงเข้าสู่ตลาดแรงงาน ขณะเดียวกันก็ยังคงปล่อยให้อาชีพการดูแลครอบครัวตกอยู่กับผู้หญิงเป็นหลัก ตัวบทจึงชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้หญิงในมิติทางเศรษฐกิจเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการต่อรองอย่างต่อเนื่อง ระหว่างความมั่นคงส่วนบุคคล ความคาดหวังของครอบครัว และข้อจำกัดของโครงสร้างสังคมโดยรวม

4. ปัจจัยทางการศึกษา

ฉากที่ 1

ฉากที่อาม่ากับอาชีวะคุยกัน แล้วมีประโยคหนึ่งที่อาม่าพูดว่า “มึงหวังดีกับกูที่ไรนะ เตื่อตร้อนกูทุกที่ตอนที่มึงลาออกจากโรงเรียน จะมาช่วยขายไก่กะ”

ฉากที่ 2

ฉากที่เอ็มเห็นอามู๋เปลี่ยนแพมเพิสให้อาชัง เอ็มพูดว่า “หลานที่จบพยาบาลแบบมู๋นี่ หลานในฝันคนแก่เลยนะ”

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาในภาพยนตร์ หลานม่า มิได้ถูกนำเสนอในฐานะทุนทางสังคมที่นำไปสู่ความก้าวหน้าอย่างเป็นลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง หากแต่เป็นทรัพยากรที่ถูกจัดวางและให้ความหมายแตกต่างกันไปตามช่วงรุ่นและบริบทครอบครัว ตัวบทแสดงให้เห็นว่าการศึกษาไม่ได้ทำงานอย่างเป็นอิสระจาก

โครงสร้างครอบครัว เศรษฐกิจ และค่านิยมทางวัฒนธรรม หากแต่ถูกดึงเข้าไปอยู่ในกระบวนการต่อรอง บทบาทและความคาดหวังที่มีต่อผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน

ฉากบทสนทนาระหว่างอาม่ากับอาชีวะที่กล่าวถึงการลาออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยขายโจ๊กสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของการเข้าถึงการศึกษาในผู้หญิงรุ่นก่อนหน้า การตัดสินใจลาออกมิได้ถูกนำเสนอในฐานะ การเลือกด้วยตนเอง หากแต่เป็นผลจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความคาดหวังเชิงศีลธรรมของ ครอบครัว ตัวบทจึงทำให้เห็นว่าการศึกษาในรุ่นของอาชีวะเป็นทรัพยากรที่สามารถถูกละได้เพื่อค้ำจุน ครอบครัว ขณะเดียวกัน คำพูดของอาม่าที่สะท้อนความไม่พอใจต่อการ “หวังดี” ของลูกสาว ยังชี้ให้เห็น ความตึงเครียดระหว่างความเสียสละกับผลกระทบระยะยาวของการขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสะสมเป็น ความเปราะบางในชีวิตของผู้หญิงรุ่นรอยต่อ

ในอีกด้านหนึ่ง ฉากที่เอ็มกล่าวถึงอาม่าว่าเป็น “หลานในฝันของคนแก่” จากการที่เธอจบพยาบาล และดูแลอย่างใกล้ชิด แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของความหมายของการศึกษาในผู้หญิงรุ่นใหม่ การศึกษาของอาม่าไม่ได้ถูกยกย่องในฐานะเส้นทางสู่อาชีพหรือความก้าวหน้าเชิงปัจเจกเท่านั้น หากแต่ถูก ตีความผ่านประโยชน์ที่สามารถนำกลับมาสู่ครอบครัว ตัวบทจึงชี้ให้เห็นว่าการศึกษาถูกทำให้มีคุณค่าเมื่อ สอดคล้องกับบทบาทการดูแลและความกตัญญู มากกว่าการสร้างอัตลักษณ์อิสระของผู้หญิง

เมื่อพิจารณาฉากทั้งสองร่วมกัน จะเห็นได้ว่าการศึกษาใน หลานมา เป็นพื้นที่ที่สะท้อนการกลืน กลายแบบแตกแขนงของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนอย่างชัดเจน ผู้หญิงรุ่นก่อนและรุ่นรอยต่อถูกจำกัดโอกาสทาง การศึกษาโดยโครงสร้างครอบครัวและเศรษฐกิจ ขณะที่ผู้หญิงรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบ สมัยใหม่ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงดังกล่าวยังไม่ได้นำไปสู่อิสรภาพอย่างสมบูรณ์ หากแต่ถูกผูกโยงกับ ความคาดหวังของครอบครัวและบทบาทการดูแล ตัวบทจึงสะท้อนว่าการศึกษาเป็นทั้งพื้นที่ของความหวังและ ข้อจำกัด ซึ่งผู้หญิงแต่ละรุ่นต้องต่อรองและให้ความหมายแตกต่างกันไปตามบริบทชีวิตและโครงสร้างสังคมที่ ตนดำรงอยู่

5. ปัจจัยทางสังคมและอิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่

ฉากที่ 1

ฉากที่เอ็มกำลังคุยกับอาชีวะ อาชีวะพูดว่า “ตอนที่แกดรอปเรียนมาแคสต์เกมอะ แกบอกฉันว่าไง จะมี เงินเป็นแสน จะเช่าคอนโดอยู่เอง จะให้เงินเดือนฉันด้วย”

ฉากที่ 2

เอ็มเห็นชุดพยาบาลอยู่ในห้องอาม่า จึงถามอาม่าว่ากลับไปทำงานพยาบาลแล้วหรือ แต่อาม่าตอบ ว่าชุดพวกนี้เธอเอาไว้ใส่ถ่าย Onlyfans

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางสังคมและอิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่ในภาพยนตร์ หลานมา ถูก นำเสนอผ่านความคาดหวัง ความฝัน และทางเลือกของคนรุ่นใหม่ ซึ่งทับซ้อนอยู่กับโครงสร้างครอบครัวและ

ค่านิยมเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวบทมิได้เสนอแนวคิดสมัยใหม่ในฐานะพลังที่ปลดปล่อยผู้หญิงหรือคนรุ่นใหม่อย่างสมบูรณ์ หากแต่เป็นพื้นที่ของการทดลอง การคาดหวัง และความเปราะบาง ที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ครอบครัว และศีลธรรมทางสังคม

ฉากบทสนทนาระหว่างเอ็มกับอาชีวะเกี่ยวกับการดรอปรายไปแคสต์เกมสะท้อนอิทธิพลของวัฒนธรรมร่วมสมัยที่เชื่อมโยงความสำเร็จเข้ากับโลกดิจิทัลและเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม คำพูดของอาชีวะที่ทวงถามคำสัญญาเรื่องรายได้และการใช้ชีวิตอย่างอิสระ มิได้เป็นเพียงการตำหนิส่วนบุคคล หากแต่เป็นการตั้งคำถามต่อแนวคิดความสำเร็จแบบใหม่ที่ขาดหลักประกันและไม่มั่นคง ตัวบทจึงชี้ให้เห็นความตึงเครียดระหว่างความฝันของคนรุ่นใหม่กับความเป็นจริงของโครงสร้างสังคม ซึ่งความเสี่ยงและความไม่แน่นอนถูกผลักให้เป็นภาระของปัจเจก มากกว่าจะได้รับการรองรับจากครอบครัวหรือรัฐ

ในอีกด้านหนึ่ง ฉากที่เอ็มพบชุดพยาบาลของอามู๋และทราบว่าเธอใช้ชุดดังกล่าวเพื่อถ่าย OnlyFans เปิดพื้นที่ให้เห็นการต่อรองอัตลักษณ์ของผู้หญิงรุ่นใหม่ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดเสรีนิยมร่วมสมัย ร่างกายและอาชีพของอามู๋กลายเป็นทรัพยากรที่สามารถถูกแปลงเป็นรายได้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ตัวบทมิได้เสนอการเลือกนี้ในฐานะเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ หากแต่สะท้อนความกำกวมระหว่างการควบคุมตนเองกับแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม การใช้ร่างกายและภาพลักษณ์ในพื้นที่ออนไลน์จึงเป็นทั้งโอกาสในการกำหนดชีวิตของตนเอง และพื้นที่ที่ต้องเผชิญกับการตัดสินเชิงศีลธรรมจากครอบครัวและสังคมรอบข้าง

เมื่อพิจารณาร่วมกัน ปัจจัยทางสังคมและแนวคิดสมัยใหม่ใน หลานม่า ชี้ให้เห็นว่าการกลืนกลายของคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะผู้หญิง มิได้หมายถึงการก้าวสู่ความทันสมัยอย่างราบรื่น หากแต่เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน การทดลอง และการต่อรองกับค่านิยมดั้งเดิม ตัวบทจึงสะท้อนว่าความทันสมัยไม่ได้เข้ามาแทนที่โครงสร้างเดิมโดยสิ้นเชิง แต่ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ของความตึงเครียด ซึ่งผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนต้องเผชิญและจัดการด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลายภายใต้บริบทสังคมไทยร่วมสมัย

โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาพยนตร์ หลานม่า นำเสนอชีวิตและบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนสามรุ่นในลักษณะที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านและพัฒนาการของบทบาทสตรีอย่างเป็นพลวัตในหลายมิติ ทั้งในด้านโครงสร้างครอบครัว ภาษาและวัฒนธรรม โอกาสทางเศรษฐกิจ การศึกษา และอิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่ ตัวละครอาม่า อาชีวะ และอามู๋มิได้ถูกจัดวางเป็นเพียงตัวแทนของผู้หญิงต่างยุค หากแต่เป็นพื้นที่เชิงตัวบทที่แสดงให้เห็นกระบวนการต่อรอง ปรับตัว และผสมผสานคุณค่าระหว่างค่านิยมจีนดั้งเดิมกับบริบทสังคมไทยร่วมสมัยอย่างแตกแขนงและไม่เป็นเส้นตรง ผลการศึกษาจึงสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมิได้เกิดขึ้นในลักษณะก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง หากแต่เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยความตึงเครียด ความย้อนแย้ง และการเลือกเชิงกลยุทธ์ภายใต้โครงสร้างครอบครัวและสังคมที่ยังคงมีลักษณะชายเป็นใหญ่แฝงอยู่ในหลายมิติ

ปัจจัยที่ศึกษา	อาม่า (รุ่นที่ 1)	อาซิว (รุ่นรอยต่อ)	อามุ่ย (รุ่นที่ 3)	ลักษณะการเปลี่ยนผ่านเชิงวิเคราะห์
ครอบครัว	ผู้ดูแลหลัก แต่ไร้สิทธิในการตัดสินใจและทรัพยากร	แบกรับภาระทั้งในบ้านและนอกบ้าน พร้อมเริ่มตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรม	ได้รับการยอมรับผ่านความใกล้ชิดและการดูแลเชิงอารมณ์	จากการถูกกีดกัน → การต่อรอง → การขยายพื้นที่อำนาจภายในครอบครัว
ภาษาและวัฒนธรรม	ใช้ภาษาและพิธีกรรมเป็นอำนาจเชิงวัฒนธรรมในการกำกับความถูกต้อง	ถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างประนีประนอม ลดความตึงเครียด	เลือกใช้ภาษาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการสร้างความสัมพันธ์	จากการควบคุม → การปรับเปลี่ยน → การผสมผสานอย่างยืดหยุ่น
เศรษฐกิจและการเมือง	พึ่งพาครอบครัว ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ	ทำงานเพื่อค้ำจุนครอบครัว แต่ยังไม่หลุดจากภาระทางเพศ	ใช้การดูแลและความใกล้ชิดต่อรองการยอมรับและทรัพยากร	จากการพึ่งพา → การทำงานภายใต้ข้อจำกัด → การใช้กลยุทธ์เชิงปฏิบัติ
การศึกษา	ขาดโอกาสทางการศึกษา ถูกจำกัดด้วยโครงสร้างครอบครัว	ต้องสละการศึกษาเพื่อครอบครัว เกิดความเปราะบางระยะยาว	เข้าถึงการศึกษา แต่คุณค่าถูกผูกกับบทบาทการดูแล	จากการถูกจำกัด → การเสียสละ → การเข้าถึงที่ยังมีเงื่อนไข
แนวคิดสมัยใหม่และสังคมร่วมสมัย	ยึดชนบทเดิมเป็นหลัก	ตั้งคำถามต่อความสำเร็จและความมั่นคง	ทดลองอัตลักษณ์ใหม่ผ่านโลกดิจิทัลและแพลตฟอร์ม	จากการยึดมั่น → การตั้งคำถาม → การทดลองและต่อรอง

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาพยนตร์ หลานม่า ทำหน้าที่เป็นตัวบททางวัฒนธรรมที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในลักษณะ “ข้ามรุ่น” อย่างมีพลวัต โดยผู้หญิงทั้งสามรุ่น—อาม่า อาซิว และอามุ่ย—มิได้ถูกนำเสนอเป็นเพียงตัวแทนของช่วงวัย หากแต่เป็นพื้นที่เชิงความหมายที่เผยให้เห็นกระบวนการต่อรองบทบาท อำนาจ และอัตลักษณ์ภายใต้โครงสร้างครอบครัวแบบจีนดั้งเดิมซึ่งดำรงอยู่ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ผลการวิเคราะห์ทั้งห้าด้าน ได้แก่ ครอบครัว ภาษาและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษา และแนวคิดสมัยใหม่ สะท้อนร่วมกันว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงมิได้ดำเนินไปอย่างเป็นเส้นตรง หากแต่เป็นกระบวนการที่แตกแขนง มีความย้อนแย้ง และต้องอาศัยกลยุทธ์ในการดำรงอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่น

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของสุภาภรณ์ อัมมมงคล (2551) และ กิตติยา วิทยาประพัฒน์ (2555) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในรุ่นก่อนถูกจำกัดบทบาทให้อยู่ในพื้นที่ครัวเรือน และถูกกีดกันออกจากสิทธิด้านทรัพย์สินและการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ขยายข้อค้นพบดังกล่าวให้เห็นมิติที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงรุ่นใหม่ เช่น อามู่ มิได้เพียงหลุดพ้นจากข้อจำกัดเดิม หากแต่ใช้ความใกล้ชิดเชิงอารมณ์ การดูแล และการเลือกใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการต่อรองการยอมรับและสิทธิภายในครอบครัว ซึ่งเป็นประเด็นที่งานเชิงประวัติศาสตร์หรือสังคมวิทยา ก่อนหน้านี้มิได้ให้ความสำคัญอย่างเพียงพอ

ในด้านภาษาและวัฒนธรรม ผลการศึกษานี้เสนอภาพที่แตกต่างจากงานของบุญยง ชื่นสุวิมล (2543) ซึ่งมองว่าพิธีกรรมและภาษาจีนมีแนวโน้มเลือนหายไปในสังคมไทยร่วมสมัย โดยภาพยนตร์ หลานม่า กลับแสดงให้เห็นว่าภาษาและพิธีกรรมจีนยังคงดำรงอยู่ แต่ถูก “แปลงความหมาย” จากเครื่องมือควบคุมความถูกต้องทางชนบ ไปสู่เครื่องมือสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างรุ่น การใช้ภาษาจีนแต่ใจของอามู่จึงมิใช่การอ้างอัตลักษณ์เชิงอนุรักษ์นิยม หากแต่เป็นการเลือกใช้ภาษาเชิงกลยุทธ์ ซึ่งช่วยขยายความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในฐานะกระบวนการที่ยืดหยุ่นและต่อรองได้

ในเชิงทฤษฎี ผลการศึกษานี้ช่วยทบทวนและขยายความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการกลืนกลาย (assimilation) โดยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการดังกล่าวมิได้เป็นการเคลื่อนจาก “จีน → ไทย” ในลักษณะด้านเดียว หากแต่เป็นการดำรงอยู่ในสภาวะก้ำกึ่ง (in-betweenness) และการผสมผสาน (hybridity) ที่แตกต่างกันไปตามช่วงรุ่น ผู้หญิงรุ่นอาม่า อาชีวะ และอามู่ จึงสะท้อนลักษณะของ segmented assimilation ซึ่งการปรับตัวมิได้ให้ผลลัพธ์เดียวกันในทุกมิติของชีวิต ทั้งในด้านครอบครัว เศรษฐกิจ หรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การใช้กรอบการวิเคราะห์ด้วยทศวรรษกับแนวคิดของ Mulvey (2009) และ Kaplan (1983) ยังช่วยชี้ให้เห็นว่าภาพยนตร์มิได้เพียงสะท้อนค่านิยมชายเป็นใหญ่ หากแต่เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงปรากฏในฐานะ subject ที่มีความรู้สึก ความคิด และกลยุทธ์ในการจัดการชีวิตของตนเอง

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดสำคัญ คือการใช้ภาพยนตร์เพียงเรื่องเดียวเป็นฐานการวิเคราะห์ ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมความหลากหลายของประสบการณ์ผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในสื่อร่วมสมัยทั้งหมด อีกทั้งการวิเคราะห์เชิงตัวบทไม่สามารถยืนยันได้ว่าการตีความของผู้วิจัยสอดคล้องกับประสบการณ์จริงของผู้ชมทุกกลุ่ม ข้อจำกัดดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อระดับการอธิบายเชิงทั่วไป (generalizability) ของข้อค้นพบ

ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรขยายการศึกษาไปยังภาพยนตร์หรือสื่อประเภทอื่น เช่น ละครโทรทัศน์ หรือสื่อดิจิทัล เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอบทบาทผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในบริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงการทำวิจัยภาคสนามหรือการศึกษาการรับสาร (audience reception) เพื่อเชื่อมโยงการวิเคราะห์ตัวบทกับประสบการณ์ของผู้หญิงในชีวิตจริง อันจะช่วยเสริมความแข็งแกร่งทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ให้กับองค์ความรู้ด้านสตรีศึกษา วัฒนธรรมศึกษา และการวิเคราะห์สื่อในบริบทสังคมไทยพหุวัฒนธรรม

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอและการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในครอบครัว ภายใต้บริบทสังคมไทยร่วมสมัย ผ่านการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีภาพยนตร์ หลานม่า โดยใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ด้วยบท (Textual Analysis) ควบคู่กับแนวคิดการกลืนกลาย (Assimilation) เพื่ออธิบายพลวัตของบทบาทสตรีในมิติครอบครัว ภาษาและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษา และอิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่ในแต่ละช่วงรุ่น

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาพยนตร์ หลานม่า นำเสนอผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนสามรุ่น—อาม่า อาชีวะ และอามู่—ในฐานะตัวแทนของกระบวนการต่อรองบทบาทและอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันตามเงื่อนไขทางสังคมและช่วงรุ่น โดยผู้หญิงรุ่นอาม่าถูกจัดวางอยู่ภายใต้โครงสร้างครอบครัวแบบปิตาธิปไตยที่ให้คุณค่ากับสายตระกูลและเพศชายมากกว่า แม้เธอจะมีบทบาทสำคัญในการดูแลและค้าจุนครครอบครัวก็ตาม ขณะที่อาชีวะในฐานะรุ่นรอยต่อเริ่มตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมและแสดงการตั้งคำถามผ่านภาษาและการตัดสินใจในชีวิต แต่ยังไม่สามารถหลุดพ้นจากโครงสร้างครอบครัวเดิมได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนอามู่ในรุ่นใหม่สะท้อนการขยายพื้นที่อำนาจของผู้หญิง ผ่านการศึกษา การทำงาน และการเลือกใช้ภาษาและความสัมพันธ์เชิงอารมณ์เป็นกลยุทธ์ในการสร้างการยอมรับภายในครอบครัว

เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยสนับสนุนข้อเสนอที่ว่ากระบวนการกลืนกลายของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนมิได้ดำเนินไปในลักษณะเส้นตรงจากวัฒนธรรมจีนสู่ความเป็นไทย หากแต่เป็นกระบวนการแบบผสมผสานและแตกแขนง ซึ่งอัตลักษณ์ บทบาท และอำนาจของผู้หญิงถูกสร้าง ตีกรอบ และปรับเปลี่ยนแตกต่างกันไปในแต่ละมิติของชีวิต ภาพยนตร์จึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เผยให้เห็นความกำกวม ความย้อนแย้ง และการดำรงอยู่ระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับแนวคิดสมัยใหม่อย่างชัดเจน

โดยสรุป งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์ร่วมสมัยอย่าง หลานม่า มิได้เป็นเพียงสื่อบันเทิง หากแต่เป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของครอบครัวและบทบาทสตรีในสังคมไทยพหุวัฒนธรรม ผลการศึกษานี้จึงมีคุณูปการต่อการศึกษาด้านเพศ วัฒนธรรม และสื่อ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในฐานะผู้กระทำการทางสังคม (social agents) ที่มีความสามารถในการต่อรองและสร้างความหมายให้กับชีวิตของตนเองภายใต้เงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา วิทยาประพัฒน์. (2555). *สถานภาพและบทบาทสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัว ปีพ.ศ.2538-2546*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- เดือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์. (2531). *สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีนในสังคมไทยปัจจุบัน กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์นิยมในกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ธานี ปิยสุข. (2545). *แต่จิว*. แสงดาว.
- นางลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์. (2545). *ผู้หญิงคิด คิดแบบผู้หญิงยุคใหม่* (พิมพ์ครั้งที่3). สนุกอ่าน.
- บุญยง ชื่นสุวิมล. (2543). *สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตกรุงเทพมหานคร: ระบบครอบครัวและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนโป้แป๊ะ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
<https://doi.org/10.58837/CHULA.RES.2000.25>
- พรพิไล ถมมรักษัสต์. (2539). *ปรัชญาผู้หญิง*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม และ วิทยากร เชียงกุล. (2543). *การแต่งงานในทศวรรษใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 8). เอมี เทรดิง.
- พลกร เจียมธีระนาถ. (2554). *วาทกรรมชายเป็นใหญ่ในภาพยนตร์ไทยที่ให้ความสำคัญแก่สตรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ภาพเพรียง เลี้ยงสุข. (2564). *การวิเคราะห์ความเป็นอื่นของตัวละครในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Finding Nemo และ Finding Dory*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
<https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=8932&context=chulaetd>
- ไยรัก ชุตติอังกูร. (2567, 18 ธันวาคม). *หลานม่า สร้างประวัติศาสตร์ ผ่านเข้ารอบ 15 ภาพยนตร์ชิงรางวัลออสการ์ ครั้งที่ 97 สาขาภาพยนตร์ต่างประเทศยอดเยี่ยม*. THE STANDARD.
<https://thestandard.co/lanma-makes-history-97th-oscars/>
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). *สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. คบไฟ.
- สุภาภรณ์ อัมมมงคล. (2551). *ประวัติชีวิตหญิงสามัญชนชาวจีนสามรุ่น อุดมการณ์ครอบครัวและความเป็นจีนในสังคมไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- อัญชิษฐา อักษรศรี และ วันชัย แสงสุวรรณ. (2563). *บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0*.
วารสารวิจัยวิชาการ, 4(3), 297–310. <https://doi.org/10.14456/jra.2021.60>

- Orawan Marketeer. (2567, 26 สิงหาคม). “หลานม่า” ทำใจชาวจีนแผ่นดินใหญ่ 4 วัน กวาดไปแล้ว 140 ล้านบาท. Marketeer. <https://marketeeronline.co/archives/372361>
- Allen, M. (2017). *The SAGE Encyclopedia of Communication Research Methods*. Sage .
- Cheung, F. M. (1996). *Gender role development*. The Chinese University of Hong Kong Press.
- Kaplan, E. A. (1983). *Women & Film: Both sides of the camera*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203135310>
- Mulvey, L. (2009). *Visual and other pleasures* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1007/978-1-349-19798-9>
- Potikit, K., & Chien, Y-Y. (2022). A Comparison of Thai-Chinese Culture and Image Representation in Thai TV Dramas: Take “Living with Grandpa” and “In Family We Trust” as Examples [泰国电视剧之泰华文化与形象再现比较: 以《跟阿公一起住》与《兄弟情浓于血》为例]. *Journal of Liberal Arts Rangsit University*, 18(1), 71-89.
<https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jla/article/view/2774/2250>